

Nemzeti Társalkodó

KOLOZSVÁRT

24-ik szám.

PÉNTEKEN,

Jun. 14én

1

8

4

4

Tartalom: Párisi életképek. (Vége). Eulogius Sartor. (Elzászi történeti beszély). Levelek II. Közvélemény. Az árva lány. Hivatal.

PÁRISI ÉLETKÉPEK.

(Vége.)

Az ő ugynevezett szabadságaira, nemzetiségökre, a párisiak is, mint általában minden francia, nem kevésbé kevélyek. Az elsőt éles, féltékeny szemekkel őrzik, az utolsót minden eléjövő alkalommal a legnagyobb önérzettel, sőt gyakran fölfuvalkodással hánytorgatják. A francziák magukat a föld legszabadabb, legpolgárisultabb nemzetének állítják, mit szünet szünetlenül ismételnék nekik minden színezetű hirlapok. De a nagy tömeghez tartozók olly tudatlanok mindenben, mi a külföldet illeti, hogy a legparányibb részben sem képesek számot adni arról, mihez áll hát mind azon sok elsőség, mellynél fogva a többi nép felett állanak. A millyen szép dolog ezt az önérzetet, ezt a büszkeséget egy nemzet szívében táplálni, sőt hazai iránti kötelesség, mert a magát becsülő nemzet égető ösztönt és ingert érez lelkében a felemelkedés, a dicsőség után, s végsüljedéstől félteni nem lehet: szintolly érdemtelen feladás volna a francia lapírókra nézve, ha ottan ottan párhuzamot vonnának Francia-

ország intézményei, s más nemzetekéi közt hogy a nép tiszta s világos fogalmat nyerne valóságos elsőségei s még létező hiányairól, a helyett hogy most nem kevésíró becs-mérelve az eddigi haladás üdvös eredményeit, elégtelenség magvait hinti szünetlen, s elérhetetlen ábrándképekkel zavarja a jelenlét édelhetését, s másfelől roszul alkalmazott hízlegések által gögöt és elbizottságot tenyész az éretlen és tudatlan tömegben.

Illy körülmények közt pedig a francia nemzet jogai és szabadságai felőli fogalom a népnél gyakran a legfurcsább alkalmazásra szokott találni. Egy jellemző eseményt akarok itten közölni: Egy részeg rongyáros, az utcán botorkázva, nagy ékesszólással és rherori mozdulatok közt erősítgeté hon- és szabadság iránti szerelmét s milly büszkeséggel érzi hogy ő francia. Hogy magos érzelmét személyesen is bizonyithassa, oda ugrik egy mellette elmenő csinosan öltözött urhoz, s megölelve azt, mint testvérének, mint francziának arczára akarja nyomni a szabadságcsókot. A zaklatott félnek pedig korán sem volt kedve e testvéri szeretet viszonzására, s a nyiltkarokkal közelgőt nem igen gyöngéden taszítá vissza illy megjegyzéssel: Mint ember egyenlő vagy velem, de mint rongyszedő büdös vagy, légy azért szives távozni én tőlem. A részeg patrióta éppen nem vala e fo-

gadtatással megelegülve, ragadá horgát, melyel a' szemétsomókat az utcákon szoktaturlakálni, 's mérgesen sujtá az őt megtagadó „polgártársára“. Lön lárma 's csödület, közbevegyült a' rendőség, a' honfi elcsipeték's kéntelen vala egyenlőségi eszméinek kitörésért néhány napi fogsággal lakolni.

Páris a' szakállak dús termő földje. Sehol és semmi időben nem lehet e' hajtermék inkább ápolva, mivelve és nemesítve, mint itten. Csak az volna még hátra, hogy szakállára esküdjék a' párisi, mint a' mozlem, a' férfi-arcz ezen inneplett növényzetének által erkölcsi méltóságot is nyújtandó. A' vasgyurói szesznek, mellyből a' francia jellem nem kis adagot nyert részül, igen szívesen fogadott divat a' szakállviselés; a' párisinál főkép, mint a' kiben nemzetének minden erénye és hibája legmagosb fejlődteben mutatkozik. Férfiat vágy itt mindenki játszani, mennyiben helyzete, módja 's viszonyai engedik. 'S minthogy a' szakáll egy ingyenajándéka a' férfi szépségnek, iparkodik is azt minden, a' foltozó vargától a' d' Anton Chaussée „arszlánáig“ a' gyermekifjutól az ezüsthaju őszig, saját izletéhez képest nyírni, idomítani, füstölni és kikenni. Láthatni itt minden osztálynál minden korszakbeli, színű 's vágatu szakállakat, mindenféle pofa, bajusz és álszakállakat, philosophus szakállakat, középkori szakállakat, amugy IX Károly, I Ferencz, IV Henrik módja szerinti szakállakat.

Ez a' szakállapólas pedig a' párisi embervilág férfi részének rendkívüli változatosságot és különféleséget kölcsönöz. Ha ollykor valódi férfias erő és szépség szemlélete meglepéssel és gyönyörérettel ragad meg minket, még sokkal többször mulatkozunk iszonyuan pompás torzképek látásán. A' középde különösen a' főbb rendek közt vannak nem kevés férfiak, kik erőteli, szép termet, férfiason—szép arczvonások által tűnnek ki, 's köztük találni ollyakat, kikre csak egy pompás lovagi öltönyt kellene vetni, egy kardot felővedzeni, hogy külsőleg egy Bayard vagy az elhangzott lovagkor bármelley hős alakja tűnjék szemünk elé. És az illy férfiakat egy derék és pompás szakáll,—legyen bár némileg rendin túlesapó, 's mai divatunkkal többé össze nem férő vágatu—elrútítani nem fogja; az nálók mindig férfias erő és tökély harmonias

jelzője leend, habár fegyveres öltöny, sarkantyú és csörgő kard nélkül, csak egyszerű frakban és egy szivarral gyöngéd kezökben járdalnak. De midőn látunk egy orsólabu férficskát, kinek mozdulatjai sebeseke mint egy agaré, de asszonyos félarczulata szörnyüses szakálltömegbe van rejtve, mintegy félénken kandikálva ki onnan az ellenséges világba: egy illy ellentét nem lehet hogy felettébb comicus hatást ne tégyen. 'S illy szelid arszlánokra minden órában lehet itt akadni. Büszkén járdalnak ők, hatalmas szakállukat szünet szünetlen simogatva, czirógatva, 's legdrágább szerelmök gyanánt ápolgatva. Ki pedig férfi voltát semmi illy szörszálig gazdagság által nem tudja vagy akarja nyilvánítani, az megelegszik egy szerény bajusszal, 's az illyenek száma legio. Viselik azt elkezdve az anyatejet szájáról alig letörlött inason, cseléden, boltoslegényen, ki a' száj és álla körül tenyésző vékony hajtásokat egész apai gonddal ápolja és táplálja, a' társaság minden fokain át, a' művész, író, katonatiszt, és országemberig.

'S mivel a' művészek lángelmüségöket szeretlenkedés által szeretik mindenütt köz nézet és bámulat végett kiállítani, így van ez itt is, 's a' párisi művészeknél látni a' legtöbb szakállszörnyet.

De a' mivelte rendből is több olly férfiu, ki már az élénk, kalandüző fiatalság 's a' hódításokra fölkészült férfikor vonalán túl van, igyekezik nem csekélyebb tetszvágygyal, mint az ifúság, magát szakállbeli kitünősége által figyelemre méltóvá tenni. 'S ekként láthatni ollykor a' legszebb őszfejeket gazdag, ezüstfürtü szakállal, ollykor a' legnemesb, méltóságosb főket, a' millyek inkább csak a' szentek képein láthatók.

A' szegények között sokan taláztatnak, kik azonkívül hogy talán gyakorlati philosophusok, ennek philosophusi szakáll által is jelét akarják adni;—'s láthatni gyakran illy ma temett Diogeneseket foltozói alakban, estve lámpával, bár nem embereket, hanem szemétsomókat az utcákon kutatni. Másoknak életfentartási eszközül is kell a' szakállnak szolgálni, olly férfiaknak tudnillik, a' kik iparukká tették, a' festészeknek mintául ülni, midőn ezek egy Mósest, Judást, vagy más classici [szakállu személyt akarnak rajzolni.

De ha általában véve szép, erős szakállnövése van a' francziáknak, 's az itten olly

olly gyakori szakállhordásból ollyasra lehet következtetni, csakugyan sok szakállas párisi-ról nem lehet ezt állítani. A' párisi lég és életmód, mint közönségesen tudatik, -erőt és velőt fölemesztő befolyást gyakorol az emberi testre, de kivált a' férfiakéra; 's a' maradékaik egy olly családnak, mellynek tagjai három négy nemzedék óta szakadatlanul Párisban laktak, nagyobb részint gindár, elerőtlenült embercsék, finom, gyöngéded tagokkal. E' férfiak testi minősége mind inkább hasonlít a' nőihez. A' nők testére Páris úgy látszik nem bír olly gyors hatású ártalmas befolyással. —

Már hogy a' féle egyéneknél a' szakáll nem lehet olly dús növésű mint egy Herculesé, napfényvilágos, de mesterség és hiuság tudnak itt is segíteni. Száz meg száz szerek, balzsamok, vegytani készítmények, kenés és nyirdeles által jól értik, miként kell a' szakállsarjakat előcsalogatni, növesztetni, gyarapítani. 'S az illyszerű bánásmódból következik aztán, hogy olly gyakran a' legszembeötlőbb ellenmondások lesznek természet és mesterség között; hogy óriás szakállu férficskákát, megannyi üvegházi bágyadt növényeket, nem kevés számmal vehetni észre, kiknek láttára kérdehetők, vajjon a' természet náluk a' szakáll iránt az egész életművezet rovására volt-e olly túlnyomó kedvezéssel? 'S valójában egy illy mesterségesen 's szeréntül előmozdított szakállévalasztás, mint minden egyéb nedv pazérlás, szükség hogy az organismustól részeket és erőket vonjon el, mellyek máshová volnának fordítandók. Hogy a' mondottak igazsága még nyilvánvalóbbá legyen, 's a' párisi nép nagyrészenek mesterséges szakállképzése még inkább tanusittassék, elég lesz megjegyezni, mikép terehhordóknál és más széles mellű, 's erős és izmos akatu egyéneknél, kik egy illy szakállas párisi him-emberkének egy könnyednyomással minden esontjait öszvetörnék, gyakran csak gyenge, vékony szakállat találni, melly hetiben csak egyszer jön beretva alá.

E' szakállczikk végén hadd álljon a' közlemény, mikép néhány éve egy ravasz hírlapárus e' szakállmivelést önhasznára tudá kizsákmányolni: Ugyan is minden este járnak a' nevezetesh utczákon esti lapokat felkiáltva áruló egyének, kik rendszerint a' hírlap legérdekeseb tartalmát is előszaválják. A' mi spe-

culansunk többek közt kiáltozó: „Megtöltötte a' kormány szakállat viselni!“ — „Hogyan!“ kiálták ez ujkor Barbarossái, valakik hallák, „'s a' kormány megtöltötte a' szakáll viselést? Ide szaporán a' számmal, mi az ára?“ 'S egymásra vevék az ujságlapot, mellyben a' megfoghatatlan rendelménynek kelle állani. De milly hosszú képet fogott egy némelly csinálni, milly meglepetve kellett soknak a' hevenyébe kivetett négy sous-t megbánni, ki már hősi tűzbe volt jöve, drága szakalla érdekében vérét 's életét közcáztatni, midőn olvasá, hogy igen is bizonyos rendeknek megtiltatott a' szakállviselés, de egy czári ukáz által — Muszkaországban. Egy illy rendszabálynak itt kétségkívül a' legborzasztóbb forradalom is lenne eredménye, mint midőn a' sajtószabadság volt megtámadva. Ha hát Filep Lajos ő felsége szilárdon akar ülni trónusán, tisztelje mindenkifelett a' sajtó-és szakállszabadságot.

(Eur.)

Demeter.

Eulogius Sartor.

(Elszasi történeti beszély.)

I.

1789 telének péntek estéje volt, midőn József, ki egésznap Straszburchban mulatott, egészen elfáradva épen érkezett vissza bischheimi egyemeletű házikójába, melly a' gyaloguton, a' hárssétatértől, megy Schiltigheimon át Straszburchba vezető, nem messze állott.

Bischheim, Schiltigheim és Höhnheim, három sűrűn egymásmellé épített falvák, Straszburchtól három órányi távolban. Már régóta Straszburch elővárosává leendének, ha e' város ne legyen várerősség, 's ennél fogva beljéből itélve, kifelé soha nem terjeszkedhető. Így ama falvák mulatóhelyül szolgálnak a' város lakóinak, kik ide jönnek fris léget színi jó sör és rajnai potyka mellett.

Minthogy a' forradalom előtt zsidók Straszburchba teljességgel nem települhettek, ezokért Bischheimban foglalának lakást. Ott lakott az akkor igen ösmeretes udvari áruszállító is, kit a' zsidók Herz Bischheim-nak neveztek, 's ki ép olly jótékony, mint szellemdús volt.

A' forradalom alatt a' vagyonosb zsidók Bischheimből Straszburchba költöztek.

József a forradalom előtt írnok volt a vidék főfelügyelőjénél, ki a zsidókat különösen pártolta; midőn a forradalom kiütött, a legbuzgóbb propagandistákhoz tartozott, mindazáltal idővel mérsékletesebb lön, és megintlen szilárdul állott ősvallása mellett. Straszburbban Eulogius Sartorral, kit korább ismert, gyakran vegyült hittani vitákba. József szelid jellemmel bírt, a vad szerzetes ádáz dühének nyílt utat engedett és ellenében sokratesi jámbor erkölcsösseggel viseltetett. Azáltal megnyeré a szerzetnek, ha nem is szeretetét, legalább bizalmát annyira hogy néha meghívta magához.

Az említett napon is szándéklott József Sartor barátját meglátogatni. Homályos sejtelen ösztönzé őt hozza. Sartor azonban foglalkozási miatt nem volt hon. Ő t. i. két órányira Straszburtól tiz aristocratát nyakasztott le, mivel mint a hir mondá, az osztrákoknak kenyeret és bort nyújtottak. Jung, a varga kísérte a rém-embert, és ennek masod barátja Edelmann, a hangműszerző, tartózkodék csak Straszburbban. Ez csak néhány hideg szót váltott olykor olykor Józseffel, kit hangászatbani járatlanságaért nem szívelhetett.

Bágyadtan és sejtésteljes agálylyal tért be József ujjalag alacson szobájába.

„Zárd be az ablaktáblát,“ szolt Gela nevü hat éves lánykájának, és hozd el a gyertyát, hogy gyujtsam meg a lámpát. A gyermek engedelmeskedett, annélkül, hogy feleljen, mindazáltal atyja hirtelen magaviseletében bizonyos szorongást vett észre, mi neki daczára fiatal korának, nem kerülte ki figyelmét. József meggyujtá lámpájának hat ágát, elmondá szombati áldását a világosságra, s leéneklott, egy szokásban levő zsóltárt, aztán csókot nyomott lánykájára, ki a közben az asztalt estebédre megteritette.

József özvegy volt négy év óta. Elhunyt nejének egy igen koros nagynénje folytatta a háztartást. Mély sohajjal ült az asztalhoz. Nem volt sem külön szombati kenyerere, sem külön pogácsája, mert halálrai büntetéssel megvolt tiltva a szombatot ünnepelni, melly nem decadirá esett, s a ki még is ünnepelni akarta, titkon kölle tennie. Az idős nagynéne titokban csak egy külön sabes-tartatárral gondoskodott József számára, kinek még volt egy asztali társa, egy fekete vén macska,

Titi névvel, s a melly tisztelethelyét az asztal szögletén minden meghívás nélkül foglalá el.

Alig hogy az idős nagynéne a levest fölhozta és Józsefet kérdezte, hol mulatott legyen oly soká, az ajtó azonnal hirtelen megnyílt és belépett egy törpe vaskos férfigöndör fekete hajjal, röt szempillákkal, leereszkedett vállakkal és négyszögü széles ábrázattal, melly nemcsak merőben himlőhelyes, de itt ott vörös rézfoltos is volt.

E' zömök alak beléptekor elhalaványult József és olly formálag kezdett ingani székén, hogy bizonyosan leesik róla, ha annak két kerek karján keményen meg nem fogódzik. A' belépő mélyen benfekvő kicsiny de szikrázó szemeit fásultan szegette reá. József csak néhány másodperc mulva jöhetete rémületéből annyira magához, hogy erőt vehessen magán zavarát elrejtteni, mert tudta jól mikép ezen zavar is már halálos ítélet reá nézt.

Az idegen, ki olly váratlan jelent meg, Eulogius Sartor volt, ama kölni barát, ki a francia forralom kiütésekor Frankhonba költözött, és ottan alapos, kiváltkép nyelvészeti ösmeretiért Straszburbban az alkotványos—constitutionell—püspök főhelytartójává nevezte ték ki, de a' melly állomással már régóta felhagyott. Ő Elzászban egy jakobinus fiók-clubbot alkotott, s hatalma csakhamar annyira kiterjedt, hogy párisi biztos St. Justnek, kit Robespierre Straszburbba küldött, ellenébe mert lépni. Ő volt elnöke a' társulatnak, annak főelőadója és egyszersmind a' forradalmi ítélőszéknek főnöke; egy idő óta jobbnak tartotta a' guillotinnal személyesen járnai faluról falura, hogy az embereket, mint mondá, az uttól megkimélje; tulajdonkép pedig csak azért tette, hogy St. Justnek, ki Straszburbban tartózkodott s mit sem értett németül, ne kölljen számolnia.

Legjobb barátja volt még Jung vargán kívül Edelmann a' zenész, ki egy dalmüi kis mestermüvet „Ariadne Naxos szigetén!“ szerzett, egy valódi vakbuzgó, ki a' megénekelte szabadságért örömet halt meg. Edelmann kicsiny testalkatu volt, elzászi tompa orral, mindig ezüst szemüveget s német kabátot viselt, mellyet nyakig felgombolt. Görögül is értett és barátja. Sartornak görög dalait gyakran tette zenére; mert Sartor költő volt. Anakreont már lefordította, egy német költeményes gyűj-

teményt is világra bocsátott és véres működésétől olly kevéssé volt elfogódva, hogy éjjel gyakorta görög dalokat költött. És folyamattal beszélt nemcsak görögül de héberül is. Különös ellentét! Ugyan azon férfiú, ki nappal szempillái legkisebb vonítása nélkül vérart ontott, éjjelenként rosz versekben szerelmet és barátságot énekelt. Avagy csak azért volt olly kegyetlen iszonyatos, mert rosz költő volt? Könnyen meglehet. A' rosz írók és költők gyakran a' legborzasztóbb emberek, ha a' véletlen történet hatalmat játszik kezükbe. Sartornak másod párthive volt Jung a' varga, egy természetköltő, egyébiránt erőteljes, egészséges természettel bíró. Jungnak volt észtehetsége és tudományos ismerete, értett a' többek közt valamit görögül, de csak tulfeszített szabadságaért élt és iparkodott.

Volt még egy harmadik barátja is, egy Monnet nevű francia, szende természettel bíró, ki állhatatosan hitte mikép Sartor jobb hazafi St. Just-nél.

József volt a' negyedik félig beavatott's a' kölni barát előtt azért kedves, mert a' vidékben csaknem minden parasztot ismert's annálfogva némi utasítással szolgálhatott.

„Jó estét Sartor polgár,“ szolt végre József; „honnan érkezel olly későn ide?“ Sartort halálos büntetés mellett tegezni kellett és soha sem volt szabad feledni a' Sartor „polgár“ nevezést.

„Felelhetnék mint ama rabbi“ viszonzá Sartor jelentékes hangon, „Metepa Spruha, egy roszillatu csöpről. Még is megmondom neked. Brumathban voltam, hol hat aristocrata fölött itéletet tartottam, és holnap Bischheimban szándékom maradni, hol jelenlétem éppen olly szükséges.“

József minden tagjaiban reszketett és csak hosszas szünet után tudott szólani: „De miért nem ülsz le? Géla hozz a' polgárnak egy széket.“

„Géla-nak hívják a' kicsikét?“ kezdé Sartor, „s átkozott macskádnak, melly olly rútul néz rám, mi a' neve?“

József eltartóztatá magát a' hangos nevezéstől. „Mi?“ szolt ő; „Sartor a' polgár babonás? Ő, ki sem isten, sem ördögtül nem fél, figyelmére méltat egy fekete macskapillantást! Titi a' neve,“ tevé hozzá József tiszteletteljes hangon.

„A' macskákat soha sem türhetém,“ felelt

Sartor, „különösen szémeiket nem, mert gyakran mondták „hogy macskaszémeim vannak. De elég erről. Képzeld csak József, teljességgel nem tudtam, hogy leányod van. Jer ide Géla, hozzám, kiálta a' gyermekhez. József intett Gélának, ki a' félelemtől reszketett, hogy menne hozzá. Azonban még is vonakodott.

„Olly rémitő vagyok-e,“ szolt Sartor, „hogy a' gyermekek félnek tőlem?“ József még egyszer parancsoló pillantással intett a' gyermeknek, ki végre engedelmeskedett. Sartor megsimogatta fűrteit és aztán térdére ültette. „Bárcsak már nekem is volna gyermekem!“ szolt ő valamivel lágyabb hangon.

József soha sem látta lágyultan, 's a' rémletesnek kijelentett óhajata nagyon meglepte. Új erőt vón tehát.

„S akkor“ felelt ő, „nem lennél olly szigorú.“

„Ígazad van“ viszonzá Sartor, „a' család természeti ellene a' szabadságnak. Danton és Desmoulin nejeikért lőnek árulói a' szabadságnak.

„Nem ugy értettem,“ felelt József. Sőt miként Danton és Desmoulin inkább és örömebb meghaltak, mert sorsukból osztozó nejeiktől szeretettve érezték magukat.“

„Larifari!“ szolt Sartor. Árulás árulásnak marad 's egy nő nőnek marad.“

„Soha sem szeretted?“

„Szabadság az én arám.“

„De a' szabadság nem ad neked gyermekeket!“

„Hisz én szerzetes vagyok,“ viszonzá Sartor zordonul.

„Ép azért házasulj.“

Géla ezalatt bátorságot kapott 's félelmet a' rút férfitől elvesztette. És simogatni kezdette arczeit, 's midőn tőle csókot kért, gyermeki lágy ajkait durva arczára nyomta, mi a' férfinak nagyon jól esett. A' földre letette, tetszéssel jártatta szémeit rajta és mondá: még is csak szép dolog, illy szép gyermekeket birni, kiváltkép lánykát. Én a' lánykát mindig szerettem.

„Igy hát házasulj Sartor,“ viszonzá József, ki hálát ada istennek, hogy a' beszélgetés e' czikknél maradt.

„Ki jőne hozzám?“

„Ah neked csak választani kell. Minde-

nik elzászi lányka büszkén nyújtja neked kezét és szívét. Nem vagy-e te ezen vidék királya?”

Sartor mosolygott. „Ne mondd ki a' király nevet, bajt hozhatna rád. Hallgass meg. Nem hízlek magamnak, tudom, csunya vagyok, még pedig ijesztő. Belsőmben pedig más-kép van. En is tudok szeretni. Igen én nőszülni akarok; ma tevéim fel magamban legelőbb; mindazáltal nőmet szeretném egy-szersmind lekötelezni, miszerint bennem a' személy művét többre becsülje. „Itt“ folytatá Sartor tovább, miközben zsebéből egy hosszú listát kihuzott, „itt vannak a' gyanu-terheltek, kik az itélőszék kezére esendők. Olvasd őket. Ismersz-e egyet közülük, kinek leánya van, hogy annak szerelmeért atyjának kegyelmet nyujtsak?”

József röptibe átolvasá a' listát, de midőn néhány név után saját nevét is B-schingheim József, megpillantá, leejtá a' lapot, 's elhalaványult.

„Olvasd csak tovább,” folytatá Sartor miután a' listát felvette. „Félsz-e a' haláltól? fuj! mint alattomos zsidót vádoltak be; feladtak mikép a' szombatot inneped és a' forradalom iránt igen lágymeleggé lettél. Így jutál a' listára. Magam kívántam arról meggyőződni és fájdalom, látom mindigaz. Megindultál aristocratává lenni, irnok voltál az előbbi uralkodás alatt — he, felelj — Valóban jótétemény rád nézt, hogy lenyakaztatol, más-kép aristokrata lesz belőled.“

Gela azalatt előhozá a' pogácsát, melly a' kemenczén állott, 's az öreg nagynéne parancsából a' férfi elébe tette, miközben előtte magát meghajtotta. Sartor vett a' pogácsából. A' neki jólesett, és csemesegett mint egy valóságos evődsi (gourmand). József nem bírt felelni és tetteté, mintha olvasná a' listát. —

„Zeusz- és Jehovára mondom!” szolt végre Sartor „pogácsád jó, leánya. Van-e nálad gyakran ilyen, gyermek?”

„Minden szombaton,” felelt Gela. József szorongatódva összerogyott mint kit vilám ér.

„Most,” mond Sartor, miután a' listát elvette 's irónával József nevét kihuzta; „pogácsáért elengedem schabbesedet.“ És mosolygott. József alig hitt szemeinek, és magában hálát ada a' gondviselésnek 's leányának, ki

a' pogácsával megmenté életét. „Most olvasd tovább,” szolt Sartor, miközben még vágott egy darabot a' süteményből.

József olvasott, mint parancsoltaték. Vég-tére mondá: „Ma Brumathban jártál. Itt áll a' vén Lembach neve is, egyik legdusabb elzászi földészé, ki leányit a' városban nevelteti. Ösmered-e?” —

„Nem jártam nála. Holnapután.“

„Leánya legszebb a' vidékben. Legalább én soha sem láttam oly leánykát.“

„Lehetséges-e? Volt egy brumathi leánya nálam Straszburchban, egy kérévelet átadó. Bája megvakított, de Edelmann jelen volt, ő kinevetett vagy bevádolt volna. Ő legbensőbb barátját Detröt a' polgármestert, bevádolta, 's halálra juttatá. Annál kegyetlenebbnek kölle magamat mutatnom, minél szebbnek látszott. Ha ő az éppen, nőmmé lesz.“

„Nagyon valószínű, hogy ép ő az. Ő igen elszánt.“

„Méssz-e holnap Brumathba, tőle tudakozódní? Mondd meg neki, mikép megszabadithatod családját 'sat. — Ha szilárd és elszánt, annál korábban érdemli meg nőmmé lenni.“

„Jó lesz, Sartor,” viszonzá József: „Te azalattitt maradsz. Még nap felkölte előtt elme-gyek oda. Nyolczkor meglesz a' válasz.“

„Azalatt lenyakaztatom macskád,” felelt Sartor komolyan. Az a' te bünhődés-áldozatod. Teljességgel nem türhetem a' macskákat.“

„Ha nős lészesz,” mond József, „megjavulsz.“

„Nem voltam-e elég jó reád nézt?” — József megszorította kezét. Sartor eltávozott, néhány órát nyugalomban élvezendő.

„Midőn József utnak indult, néhány polgárkatonát 's egy bitót tanált ajtaja előtt, kik Sartornak dicsőségül szolgáltak. A' guilotine az udvar közepén állott. Összeborzadt, midőn meglátta. Brumath feléi utazása folytában Sartor a' macskát tréfán kívül lenyakaztatta. Ő ez nap igen jó víg kedélybea volt.

(Vége következik).

Levelek.

II. Közvélemény.

Marosszéknek egy h. főtisztje egykor bizalmas körben így szolott: az én szavam soha sem járt, midőn ifju voltam azon korban

nem hallgattak az ifjura, most mit a' vén ember beszél az mind csak lári fári! — És valóban szép kör is nyílt az ifju nemzedéknek, csakhogy azt igyekezzék megis érdelemeni.

De hatása miadig volt a' fiatalságnak, 's századokon át a' közvéleményt legnagyobb részben ő hordja — azért is tán oly változó —. Innen merem én következtetni, hogy az ifjuság erkölcsi fejlődése mindig legerősebb biztosítéka egy hon virágzásának, és hol sok derék fiatal van, ott bizonytal sok derék ősz is, 's ez erkölcsi erő viszonyosan is hat; arcunk kihevül midőn szónokszéken látjuk a' nemzet emberét 's ő lelkesülést szí örömeinkből, küzdelminek legédesebb babérja — szeretetünk. De hervatag babér ez, midőn nem reá érett kezek kötik, úgy láthatjuk gyakran ez életben: változik a' közszellem, mert hisz változó minden a' nap alatt, 's még zeng az egykor lelkesítő szózat; de már hatása nincs: még küzd az egykor nemzet embere vérével összeforrott elveiért, 's uton utfélen a' közvélemény gunyjaiba ütökzik. Rárivallnak hogy elmaradt vagy fordítá köpenyét; pedig csak a' közvélemény változott. Így a' nemzetemberinek gyakran a' legkeserűbb kenyér jut koszoruk elasztott lombjai közt. Így mondhatja el sok tiszteletben megőszült agg, a' közvélemény rajongóbb vezérinek, mit Hugo egy drámájában mondat Saint Vallierrel Iső Ferencznek „Sir! gyávaság az elesett haldokló oroszlánra uszítani kutyáit. Ön király, én a' tya, mindketten koronát viselünk, az öné a' rany liliom, az enyém fehér haj.

Ugy szeretem én hogy végig becsülve legyen az, ki egykor honának dicsére volt. Hallottam én is egy százados hangot, benne őseim végszózatját hallám elzengeni, sokan gunnyal mosolygának, nekem az ősz minden erősebb szava hajamba állt 's bár láttam hogy elvei korunktól félremaradtanak, meghatott mélyen a' lelkesült küzdelem. Hallottam sűrű gunyt emberre, kinek neve együtt fog élni a' magyarral, kit csak néhány napok előtt tenyerén hordva a' közvélemény a' napnak szomszédjává emelt vala, 's fájt látnom e' bábjátékat. Azonban beszéljen bár a' tömeg, a' tettnek, a' honfi érdemnek emléke fennmarad, 's az értelem előtt hamarabb bábbá törpül a' közvélemény, mint az kinek élte hona dicsőségének — hogy úgy mondjam — mutató táblája.

Igen tépő fájéret lehet, midőn önmagunkat az egykor csaknem imádó nép szeretetéből kivénülni látjuk, 's mégis milly gyakori sorsa ez a' közvélemény embereinek. Erőt adjon isten az ifjuságnak testben lélekben, úgy ilyenemü fájéret nem fogja majd nyomni őszülő fűrtjeit; ne keressen hanem hordjon az ifjuság érett közvéleményt, akkor erősebb lánczczal fog fűződni a' király népéhez, a' honfi honához, mert nem részeg közvélemény fog osztani babért dicsőséget: mert nem pénz 's hatalom fog vezetni közvéleményt hanem önálló lesz az, önálló általa emberei, önálló a' hon.

Hogy most olly gyakran változik a' közvélemény, azon váltig nem csodálkozhatunk, midőn a' tömegtől kezdi csikorni mindenhol a' dicsóvárgás és haszonlesés. Most a' közvélemény verőfényes oldalak hajlékony borágain termik, nem is szilárdabb fájánál; most a' közvéleményt a' rónák kenyérbotja szeméből főzik, és bizony e' bottal végre is megverheti az ég nemzetét. Most sokszor látunk olly dicsőséget mellytől az ég ura mentsen meg. 'S miért mindez? mert a' közvélemény tűzhegye körül nem áll jól átföntolt hévvel az ifjuság, most gyakran láthatni oly diadalt mint a' muzulmáné Sziget hősén. Nincs benne áldás nincs szerencse. Rosz katona az, kit bottal kell verni csatára, vagy lerészegíteni félelmet, 's gyenge nyeresége az egy honnak bár milly jó ügyben, mit nem a' nemzet öntudata érlet életre: hasonló az a' februari cseresnyeághoz, mellyet egy kis méz hozzájárultával néhány óra alatt virágzóvá gyümölcsözővé teszsz, de e' megerőltetésével kiölöd életét. Így vannak a' nemzetekkel a' korteskedők. Ez állományok közmérge — a' korteskedés — elkezdé marczonglását szegény hazánk beteg testén is, 's ez az mi korunkat sötéten bélyegezheti egy józan ivadék előtt, midőn az polgári vesztéseinek tömkelegéből visszaeszmélend, hogy ez volt legnyiltabb út, mellyen megindult nemzetünk — bukása felé. Valóban a' magyar nincs oly lábón hogy illynemü belső forrongás legnagyobb romlására ne legyen. Ha más nemzettől ragadt reánk e' bün, 's mondjátok hogy más nemzetet ez még nem dönté meg; nem illy táncz kell a' magyaroknak, más nekünk mind jellemünk, mind polgári egész helyzetünk 's reményeink, nekünk idvet, jövőt, boldogságot, csak általános, 's

minél erőteljesebb összeszítás adhat; nekünk nincs olly szükségünk egymás ellen biztosítani parányi érdekinket, mint egy általános érdek mellett lépni fel férfiasan a világ szinpadjára, barátiás lánczba fűzni alkotmányunk minden népeit, hogy békében élvén egyiránt keményen állhassunk. Mitől remegnénk mink, ha mint a' Szajna partjainál — minden nemzet egy lenne kárpát bércei alatt? népességünk így az egész földkerekségének $\frac{1}{50}$ -de, Európának $\frac{1}{12}$ -e, 's szaporodhatnék $\frac{1}{6}$ -ra, mégis áldáshozó határainkkal középszerű ipar mellett is gazdagok lehetnénk, csak belső erkölcsi erőnk 's önálló politikánk lenne. Nagy hiba hogy mink jóban roszban csillogóbb nemzetek majmai vagyunk; tán Európában legszebb alkotmányunkat eleserélnök egy hatalmasabb nemzetével, bár az nemzeti jellemünkkel összefüggelenebb mint egy oláh káromkodással a' muszka propaganda. Nem leszen addig erős nemzetünk, míg haladási kérdéseit 's szükségeinek gyógyszerét nem nemzeti életéből, történetével, jellemével, polgári helyzeteivel, viszonyaival öszhangzólag fejtendi ki: szóval míg nem leend a' lehetőségig nemzeties politicaja, és míg czéljainak gépelyeül polgári testének leglényegeseb részét rongja meg erkölcsileg. E' megyei ügy-kezelési kicsapongások szabotázására, a' magyarhoni napi vitákat olvashatád, 's láthatád milly kényes helyzetbe jön illy körülmények között a' törvényhozás, és mégis hozzon bár törvényt, meglássa minden, milly nehezen fogja ezis nyakát szeghetni ez erkölcsi rosznak, mellynek egyetlen gyógyszere csak is honunk boldogságának hő kívánatából fejlett ellenszenvünk lehet.

Egyébiránt ne érts félre, mintha én is nem látnám czélszerűnek egyes értelmetlenebb csoportot ügyünk szentségéről fogalmazni; sőt erkölcsi hatással le is győzni elfogultságaikat, hisz ez legszebb teendője mindennek, ki magát hona szolgálatára képezé, csak hogy diadalunk önértzetünket ne piritssa, 's mondhasa el minden népember az irhoni hőssel: hogy a' körulte öszegyült ezerek közt egyetlenegy volt részeg 's az is egy politiai kém vala.

Semmi a' korteskedésnek hatásabb gyógyszere nem lehet, mintha azt mint polgári életünk legnagyobb mérgét lelkünkéből megutáljuk, és itt leend szép teendője az ifjuságnak, munkálni mindenhol ez erkölcsi veszély ellenébe.

És keserü tapasztalatain okulva oda is kellend jönnie a' világnak. Még megérhetjük, hogy mint a' párbaj 's pálínkakórság ellen most: a' korteskedés ellen is valaha egyletek létesüldenek. Addig pedig mig ez lenne, küzdj barátom jobb ügyeink mellett; de soha a' nyers erőt fel ne használd arra hogy magadnak közvéleményt szerezz, 's ha bár csillogást, ha tekintélyt, ha jövedelmet, ha mindent el is fogsz veszteni: öntudatod tisztasága drága fűszere száraz kenyerednek.

Dózsa Dániel.

Az árva lány.

Sötét az ég, a' táj felett
Dühöng a' fergeteg,
Ajtód előtt egy árva lány
O ifju, sir, remeg.

Elátkozott atyám hazul,
Mert hú valék hozád,
Ha szerelemből nem nyitod,
Nyisd irgalomból hát.

Emlékszel a' ligetre, hol
Hallá eskünk az ég,
'S a' mézbeszéd bájhangjain
Mindent elfeledék?

Enyém enyém vagy — esküvél
Örökre lány, enyém;
Hogy álnok és csalárd a' sziv,
Akkor nem képzelém.

Aczél a' kebled büszke fi,
Mint bércei szirt kemény,
Lobbanj emésztő láng felém,
Halált ohajtok én.

Röpülj ó villám; nem remeg
A' lány mi vész előtt;
De ah! ki engem eltaszit,
Kiméld a' hitszegőt.

A

Hivatal.

Shól a' tisztviselő: „nagy súlyát a' hivatalnak
'S vajmi nehéz terhét én tudom érteni csak.“
'S szólni nem mervén elfojtja szivében a job-
bágy
E' bus gondolatot: érzeni ám de csak én!“

Sükei Károly.